

23.3.2017

Oikeusministeriö
PL 25
00023 VALTIONEUVOSTO

Viite: Oikeusministeriön lausuntopyyntö OM 1/41/2016

Asia: LAUSUNTO YLEISEN TIETOSUOJA-ASETUKSEN VAIKUTUKSESTA TIETEELLISEN TUTKIMUKSEN JA TILASTOINNIN KANSALLISEEN SÄÄNTELYYN

Oikeusministeriö on pyytänyt Suomen Akatemialta lausuntoa EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen vaikutuksesta tieteellisen tutkimuksen ja tilastoinnin kansalliseen sääntelyyn. Oikeusministeriön työryhmän sihteeristö on laatinut edellä mainittua asiaa koskevat alustavat muistiot.

Suomen Akatemia lausuu kunnioittavasti seuraavaa:

Suomen Akatemia rahoittaa korkealaatuista tieteellistä tutkimusta, toimii tieteen ja tiedepolitiikan asiantuntijana sekä vahvistaa tieteen ja tutkimustyön asemaa. Akatemian toiminta kattaa kaikki tieteen ja tutkimuksen alat, ja sen toiminnassa pyritään siihen, että suomalainen tutkimus uusiutuu, monipuolistuu ja kansainvälistyy. Akatemia haluaa kiinnittää erityistä huomiota siihen, että tieteellistä tutkimusta koskeva kansallinen sääntely toteutetaan siten, että sääntelyllä turvataan korkealaatuisen tieteellisen tutkimuksen toteuttamisedellytykset. Akatemia pitää tärkeänä, että suomalaisten tutkijoiden mahdollisuuksia tehdä tutkimustyötä ei heikennetä muita EU-maita tiukemmalla kansallisella lainsäädännöllä. Lisäksi kansainvälisen tutkimusyhteistyön toimivuuden kannalta on tärkeää, että kansallinen sääntely on pitkälle harmonisoitu ja tieteellisen tutkimuksen edellytykset ovat yhteneväiset riippumatta siitä, missä EU-valtiossa tutkimustyötä tehdään.

Yleistäen voidaan todeta, että EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen soveltamisen ja oikean tulkittamisen kannalta, myös kansallisen henkilötietojen tietosuojan sääntelyn pulmat huomioon ottaen, asia on tässä vaiheessaan melko moniulotteinen ja vaativa.

1) Ovatko muistiossa esitetyt 89 artiklan 2 kohdan mukaiset rajoitukset tarpeellisia ja ovatko rajoituksiin liittyvä suojatoimet riittäviä ja asianmukaisia?

Esitettyjä 89 artiklan 2 kohdan mukaisia rajoituksia voidaan pitää lähtökohtaisesti tarpeellisina ja rajoituksiin sisältyviä suojatoimia pääosin riittävinä ja asianmukaisina. Huomiota kiinnitetään kuitenkin seuraavaan:

Ehdotuksen mukaan kansallisessa yleislaissa säädettäisiin X §:n 2 momentissa:

Käsiteltäessä tietosuoja-asetuksen 9 artiklan 1 kohdassa ja 10 artiklassa tarkoitettuja henkilötietoja

1 momentin mukaisesti, on 1 momentissa säädettyjen edellytysten lisäksi laadittava tietosuoja-asetuksen 35 artiklan mukainen tietosuoja koskeva vaikutustenarviointi.

Akatemia pitää mahdollisena, että yllä esitetty vaatimus tietosuoja koskevasta vaikutustenarvioinnista saattaisi olla kategorisena epätarkoituksenmukainen. Toteutuessaan se saattaisi tiukentaa nykyisin tieteellisessä tutkimuksessa noudatettavaa menettelyä ja aiheuttaa ylimääräistä hallinnollista työtä ja kustannuksia.

Nykyaikaisen yhteiskunnallisiin ilmiöihin ja haasteisiin paneutuvan monitieteellisen tutkimustyön käytännöt voivat olla hankalasti sovitettavissa esitetyn momentin vaatimukseen yksityiskohtaisen tutkimussuunnitelman esittämisestä yllättävin tavoin edistyvän tutkimuksen työtapojen ja tavoitteiden kartoittamiseksi. Samankaltainen hankaluus voi tulla vastaan, mikäli monista yksittäisistä tutkimustöistä koostuva laajempi ja kehittyvä tutkimushanke joutuu useampaan kertaan tekemään vaikutustenarvioinnin.

2) Millä edellytyksin erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja (ns. arkaluonteiset henkilötiedot) tulisi voida käsitellä tieteellistä tutkimusta ja tilastointia varten kansallisen yleislain nojalla?

Akatemia katsoo, että nykyisin voimassa olevia edellytyksiä ns. arkaluonteisten henkilötietojen käsittelyyn tieteellisessä tutkimusta ja tilastointia varten ei tulisi kiristää. Kansallisessa lainsäädännössä tulisi säätää, että tieteellistä tutkimusta ja tilastointia varten on sallittua käsitellä tietosuoja-asetuksen 9 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuja arkaluonteisia henkilötietoja. Käsittelyn edellytyksenä ei myöskään tulisi vaatia ehdotetun X §:n 2 momentin mukaista velvoitetta tehdä aina tietosuojan vaikutusarviointia, vaan harkinta siitä tulisi jättää viimekädessä rekisterinpitäjälle.

3) Onko kansalliseen yleislakiin tarpeen sisällyttää henkilötietojen käsittelyperuste, joka koskee nimenomaisesti rekisteripohjaista tutkimusta?

Kansalliseen yleislakiin voisi olla perusteltua sisällyttää henkilötietojen käsittelyperuste, joka koskisi rekisteripohjaista tutkimusta.

4) Muut mahdolliset huomiot ja kommentit muistioihin liittyen?

Akatemia kiinnittää huomiota siihen, että opetus- ja kulttuuriministeriö on käynnistänyt vuonna 2014 Avoin tiede ja tutkimus -hankkeen tiedon saatavuuden ja avoimen tieteen edistämiseksi. Avoimen tieteen keinoin pyritään laajentamaan mahdollisuuksia osallistua tieteelliseen tutkimukseen edellyttämällä tutkimuksen tuottamien ja tarvitsemien julkaisujen, datan, menetelmien, osaamisen ja tukipalveluiden laajamittaista saatavuutta. Akatemia pitää tärkeänä, että tietosuoja-asetuksen kansallinen sääntely sovitetaan yhteen avoimen tieteen linjausten kanssa.

Tietosuoja-asetus tulee ohjaamaan monia tutkimuksen tekemisen tapoja, joiden osalta Avoin tiede ja tutkimus -hankkeessa tavoitteena on tieteen ja tutkimuksen luotettavuuden edistämisen, avoimen tieteen ja tutkimuksen toimintatavan sisäistämisen tukemisen sekä tutkimuksen ja tieteen yhteiskunnallisen ja sosiaalisen vaikuttavuuden lisääminen.

SUOMEN AKATEMIA

Sikäli kuin tietosuoja-asetus määrittelee tieteellisen tutkimuksen, sen olisi hyvä mahdollistaa tutkimustyön koulutuksen mahdollisuudet liittyen esimerkiksi opinnäytetöihin sekä niiden yhteydessä tehtäviin harjoitustöihin.

Pääjohtajan sijainen,
ylijohtaja, hallinto

Ossi Malmberg

Lakimies

Maija Seppälä

